

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

О.А. Шгагер

Донецький національний технічний університет

Існуюча екологічна ситуація у більшості регіонів держави пов'язана з інтенсивним розвитком промисловості. Одним з таких регіонів є Донецька область, площа якої налічує 2651,7 тис. га, що складає приблизно 4,40 % загальної площі України. Постійне техногенне навантаження на природне навколишнє середовище погіршує показники стану атмосферного повітря, водних, земельних і лісових ресурсів, рослинного та тваринного світу, що безумовно веде до екологічних проблем. Загальний екологічний стан, незважаючи на сьогоднішнє зменшення видобутку корисних копалин, продовжує погіршуватися. Проблеми охорони навколишнього природного середовища і комплексного використання природних ресурсів базуються на основних напрямках: охорона і раціональне використання водних ресурсів, охорона повітряного басейну, охорона та раціональне використання земель і надр, комплексне використання відходів виробництва. Головними недоліками у галузі землекористування залишаються проблеми, що пов'язані з безвідповідальним нерациональним ставленням до земельного фонду держави, відсутністю удосконаленої техніки та технології обробки землі, справедливої грошової оцінки земельної ділянки, єдиної цінової політики, відповідного законодавства тощо.

Якісний стан земельного фонду Донецької області постійно погіршується, а сучасне використання земельних ресурсів на рівні регіону та держави, в цілому, не відповідає вимогам раціонального природокористування.

На початок 2009р. загальна площа сільськогосподарських угідь Донецької області становить приблизно 2046,7 тис. га, тобто 77% від усієї території області, а на рівні держави – 70% загальної площі України.

Законодавча база налічує наступні форми власності: державна, колективна та приватна. Ще у 1993р. усі землі Донецької області належали до державної форми власності, хоча в Україні на той час 0,02 % було передано у приватну власність і 0,24 % - у колективну. У порівнянні на 2009 р. близько 58 % земельного фонду області відноситься до приватної форми власності, а державна складає – 42 %. Найбільш актуальною проблемою у сфері землекористування є визначення ринкової вартості земельної ділянки. Існуючі методики визначення вартості не є удосконаленими, бо більшість показників не обґрунтовані і мають застарілі значення, особливо під час грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення. Болішим залишається питання щодо передачі таких земель підприємствам на правах оренди з метою видобутку корисних копалин. На цей час Донецька область налічує близько 350 діючих родовищ корисних копалин. Технологічні процеси погіршують основні показники стану земельних ресурсів: зменшення родючості ґрунтів, порушення структури, зміна цільового призначення, порушення ландшафту тощо. Передачі підприємствам земельні ділянки після закінчення терміну оренди мають низькі показники, що в свою чергу призводить до зменшення грошової оцінки земельної ділянки та зменшення попиту на відпрацьовані землі. Саме тому, головною метою промислового підприємства та держави повинна бути стратегія збільшення реальної вартості земельної ділянки з

відповідною платнею за її використання. Це пов'язано з тим, що у якому би стані не була земля, вона залишається одним з головних ресурсів держави. Однією з форм підвищення цінності земельної ділянки є рекультивация відпрацьованих земель.

Але, навіть, після проведення робіт з відновлення стану земельних ресурсів, вартість в більшості випадків залишається низькою та не має ніякої інвестиційної привабливості як до передачі її в оренду з метою отримання прибутку з видобутку копалин.

Розглянемо політику діяльності промислових підприємств Донецької області щодо виконання планів робіт з рекультивации:

1. Часткове відновлення (проведення технічного або біологічного етапу)
2. Повне відновлення (проведення обох етапів)
3. Відновлення земель ліквідованих підприємств
4. Повне невиконання робіт

Запропонуємо наступні заходи щодо підвищення ефективного землекористування у регіоні: залучення додаткових грошових коштів на проведення природоохоронних заходів за рахунок залучення інвестицій, місцевих екологічних фондів, підприємства тощо; цільове використання грошових коштів, створення спеціалізованих служб з охорони навколишнього середовища, зміни законодавчої база, вивадження мотиваційних засад, підвищення рівня експлуатації відновлених та відпрацьованих земель, модернізація основних засобів та технологічних схем видобутку. Головна ідея полягає у отриманні компенсацій або додаткового прибутку за рахунок товарів або послуг, які підприємство отримує з земель після проведення робіт з рекультивации.

Отримання додаткового прибутку враховує одночасне покращення трьох ефектів:

1. Економічного – що забезпечить приріст власних коштів на розраховану суму та дасть можливість зменшити статті витрат підприємства. Для підприємства результат визначається приростом прибутку від реалізації продукції та послуг, отриманих від цих земель.
2. Екологічного - збільшення насаджень, які використовуються в процесі рекультивации, зменшення ерозійних процесів, зниження рівня забруднення повітряного і водного басейнів, поліпшення мікроклімату, підвищення родючості і врожайності прилеглих і порушених земельних угідь, затримування і регулювання поверхневого стоку, зниження змиву родючого шару з розораних полів, сприяння розвитку тваринного і рослинного світу.
3. Соціального - створення рекреаційних зон, паркових насаджень, додаткових робочих місць, сприятливих умов для життєдіяльності людини та функціонування екологічних систем у районі розміщення об'єктів рекультивации. Виховання опадливого ставлення до природних і земельних багатств.